

ברנדון סנדרסון "אַלְנֶטְרִיס: מהדורת העשור"

ברנדון סנדרסון "אַלְנֶטְרִיס: מהדורת העשור",
(תרגמו מאנגלית ענבל יפה וצפריר גרוסמן),
אופוס - הוצאה לאור, 2019, 668 עמ'

אלנטריס הוא ספר הביכורים של ברנדון סנדרסון, אחד מסופרי הפנטזיה העכשוויים הידועים ביותר כיום. נקדים ונזכיר כי סוגת (Genre) הפנטזיה (Fantasy) שונה מהותית מסוגת המדע הבדיוני (Science Fiction). ספרות המדע הבדיוני גם היא ספקולטיבית להפליא, אך היא מפתחת רעיונות טכנולוגיים קיימים וידועים. ההשערות נדמות לעיתים כמטורפות אך הן מתבססות על מחשבות אפשריות. כך למשל מוטיבים ידועים הם מסע במהירות מעבר למהירות האור (דרך חורים שחורים?), חיי נצח (שכפול ושימור גנים?), ועוד. ספרות הפנטזיה לעומת זאת איננה מתיימרת כלל לביסוס מדעי ועוסקת באופן חפשי במכשפות, שדים, קסמים, אבירים, עולמות לא קיימים ועוד כהנה וכהנה שהמדע המודרני טוען שאינם קיימים, ואפילו אינם אפשריים. היא בונה עולמות שלמים המתנהגים לפי חוקים שונים והיגיון פנימי משלהם השונה לחלוטין מהידוע לנו. העובדה שאלו אינם קיימים בריאליה רחוקה מלהפריע לקוראים. אחרי ככלות הכל גם הגיבורים/ות בספרות רגילה אינם קיימים במציאות.

הספר שלפנינו הוא דוגמא קלאסית לספר פנטזיה במיטבו. הוא עוסק בקורותיה של אלנטריס, עיר בשולי ממלכת אָרְלוֹן. השוכנים בה היו יפים להפליא, בעלי שיער לבן מבהיק ועור כסף, ובעלי יכולת ריפוי ועזרה. למעשה, חצי אלים. לא יכולת לבקש אזרחות אלנטרית משום שזו הגיע בהפתעה. בשעות הלילה היה פוגע השאוד ("שינוי") באדם מן הישוב וזה היה הופך לשמחתו לאלנטרי, ועובר לגור באלנטריס, לחיים של אושר. אלא שעשר שנים לפני המאורעות המתוארים בספר חל מהפך מפחיד ומצער. השאוד החל להפוך את האנשים לא ליפים, אלא למכוערים ומצורעים. כוחם של אנשי אלנטריס נעלם, וקסמיהם הפסיקו לפעול. מכליל השלמות הפכה אלנטריס להיות עיר הרוסה ונתעבת, סגורה וחתומה לבאים מבחוץ. זוהי המסגרת לספר שלפנינו.

כמו בכל ספרות פנטזיה, האיכות נקבעת על פי שרטוט העולם החליפי, ועד כמה הדבר קורם עור וגידים מול עיני ומוחות הקוראים.

שלושה הם הגיבורים הראשיים של הספר; רָאוֹדֶן נסיך אָרְלוֹן, סריני נסיכת טָאוֹד, ו-הָרְאָתֶן-כהן הדת הַדְרְתִית. ראודן נישא בנישואים פוליטיים לסריני כאשר מטרת הנישואין היא ברית מדינית כנגד אימפריית פיורדן הזוממת להשתלט על כל היבשת. אלא שטרם מומשו הנישואים פגע השאוד בראודן וזה הושלך לאלנטריס. סריני מוצאת את עצמה כנסיכה ללא נסיך בארץ זרה. כל אחד מהשניים צריך להתמודד בכוחות עצמו עם מציאות אכזרית ולא מוכרת. הדמות השלישית היא הראתן שהגיע לארלון על מנת להמיר את דת כל תושביה לדת הדרתית האמיתית. מדובר במשימה קשה במיוחד כאשר ניתנו לו רק שלושה חדשים כדי לעמוד בה. אם לא יצליח, תושמד ארלון כולה.

העלילה עוברת מגיבור לגיבור. כרגיל במקרים כאלו, בשיא המתח כשבו אנו כבר מצפים לדעת מה קורה עם הגיבור הנוכחי, עוברת העלילה למעשי אחד מהשניים האחרים. כמובן במהלך הספר העלילות משתלבות זו בזו ובסופו של דבר הכל בא על מקומו בשלום (במגבלות הספרותיות האפשריות).

העלילה היא פשטנית למדי והצגנו אותה רק חלקית (מתוך חשש ל- קַלְקָלָנִים, ספווילרים בלע"ז). אלא כמו בכל ספרות פנטזיה, האיכות נקבעת על פי שרטוט העולם החליפי, ועד כמה הדבר קורם

עור וגידים מול עיני ומוחות הקוראים. העולם שמתאר סנדרסון נקרא על ידינו הקוראים כאילו הוא אכן קיים וסביר. סנדרסון ידוע כמי שמפרט רבות את העולמות שברא וכך גם אצלנו. כך למשל מבוססים חלק מהקסמים הנוכחים בספר על אָאָוֹנִים (פרטים יובנו עם קריאת הספר). אנו למדים בעניין על פעולותיהם, ההבדלים ביניהם, והשימושים האפשריים השונים.

נקודה נוספת שבה מצטיין הספר קשורה ליצירת דמויות אנושיות אמינות שניתן להזדהות עימן. למרות שהעולמות דמיוניים ואחרים, הרי הגיבורים מתנהגים כבני אנוש עם כל הכוחות המניעים אותנו (אהבה, שנאה, קנאה, חמדנות, עצלות, ועוד). קל לקורא להיכנס לעורם של הגיבורים/ות, להתלבט יחד עימם, ולשאול את עצמו כיצד היה הוא מתנהג במצבים דומים.

סיפור המהדורה שלפנינו הוא ייחודי. הספר יצא למעשה בשנת 2005 והוא ספר הביכורים של סנדרסון. בשנת 2015, לאחר עשר שנים יצאה מהדורה חדשה זו כ- "מהדורת העשור" (בעברית יצאה רק ב-2019). למהדורה חדשה זו נוספו מפות ושרטוטים חדשים של אֶלְנֶטְרִיס, אָרְלוֹן, ואפילו שרטוטי אָאָוֹנִים! (למבקשים לנסות את כוחם). כן נוספה אחרית דבר של סנדרסון עצמו.

סנדרסון הוא אחד מסופרי הפנטזיה הפוריים והידועים בעולם. הוא מתבלט בשילוב של עולמות פלאיים יחד עם דמויות אנושיות מעוררות אמון והזדהות. קוראיו המסורים טוענים שכתבתו השתפרה בכמה סדרות שפרסם אחרי אלנטריס, כגון "הערפילאים", ו-"גנזך אורות הסער" אך נראה שספר הביכורים שלו מספיק כדי להעיד עליו. במיוחד אם ניקח בחשבון שמדובר "רק" בכ-650 עמ', הרבה פחות מהסדרות המכילות כמה אלפי עמודים (רוב יצירותיו תורגמו לעברית ואלו שלא, יתורגמו מן הסתם בעתיד הקרוב מאוד).

**נקודה נוספת שבה מצטיין הספר
קשורה ליצירת דמויות אנושיות
אמינות שניתן להזדהות עימן. למרות
שהעולמות דמיוניים ואחרים, הרי
הגיבורים מתנהגים כבני אנוש עם כל
הכוחות המניעים אותנו.**

נקודה נוספת ייחודית לסנדרסון היא הנוכחות החזקה של דת בכתביו. כוהני דת ושאלות דתיות/פילוסופיות מופיעות כמעט בכל ספר. אלו תופסות הרבה יותר מקום מהמקובל בספרות פנטזיה רגילה. אם ניקח בחשבון שסנדרסון נולד למשפחה מורמונית, ואף בילה שנתיים מחייו בדרום קוריאה כמיסיונר מורמוני, נוכל להבין זאת.

נעיר כי התרגום לעברית איננו מושלם ונפלו בו יותר מדי טעויות דקדוקיות שאסור שיקרו (החלפות בין "אם" ל-"עם", "נמנה" במקום "נמנע", וכיוצא בזה). כמה קוראים נזעמים התלוננו אכן על כך (בצדק), אבל אלו לא פוגעות בהנאה מהקריאה.

הספר מומלץ כמבוא לכל הרוצים להכיר את סוגת הפנטזיה הפופולרית במיוחד בקרב הצעירים. לחובבי הפנטזיה המסורים אין טעם להמליץ עליו משום ששמן הסתם כבר קראו אותו מזמן.